

ΠΛΑΤΩΝΟΣ
ΠΟΛΙΤΕΙΑ
Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ
ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ

Σειρά: Γενικό Λύκειο - Θεωρητικές Επιστήμες
Πλάτωνος Πολιτεία Γ΄ Λυκείου Θεωρητική Κατεύθυνση
Παναγιώτης Τζιτζικάκης

Υπεύθυνος Έκδοσης: Θεόδωρος Πενέσης
Γλωσσική Επιμέλεια: Αικατερίνη Κόλια-Λαμπάκη
Σχεδιασμός Εξωφύλλου:

E-mail συγγραφέα: pasifai@otenet.gr

Copyright 2008 ©:

«ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΥΚΑΜΙΣΑΣ», Παναγιώτης Τζιτζικάκης για την ελληνική γλώσσα σε όλον τον κόσμο.

ISBN: 960-89409-0-0

Απαγορεύεται η με οποιονδήποτε τρόπο, μέσο και μέθοδο αναδημοσίευση, αναπαραγωγή, μετάφραση, διασκευή, θέση σε κυκλοφορία, παρουσίαση, διανομή και η εν γένει πάσης φύσεως χρήση και εκμετάλλευση του παρόντος έργου στο σύνολό του ή τμηματικά, καθώς και της ολικής αισθητικής εμφάνισης του βιβλίου (στοιχειοθεσίας, σελιδοποίησης κ.λπ.) και του εξωφύλλου του, σύμφωνα με τις διατάξεις της υπάρχουσας νομοθεσίας περί προστασίας πνευματικής ιδιοκτησίας και των συγγενικών δικαιωμάτων περιλαμβανομένων και των σχετικών διεθνών συμβάσεων.

Σωτήρος και Αλκιβιάδου 132, Τ.Κ. 18535 Πειραιάς
τηλ: 210 4112507, fax: 210 4116752
url: www.poukamisas.gr, e-mail: publications@poukamisas.gr

Κάθε αντίτυπο φέρει την υπογραφή ενός εκ των συγγραφέων

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΤΖΙΤΖΙΚΑΚΗΣ

ΠΛΑΤΩΝΟΣ
ΠΟΛΙΤΕΙΑ
Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ
ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ

«Δεν έχουμε ιδέα, απάντησαν μαζί, και τότε ο Μαρσάλ τούς είπε, σαν να απήγγελλε, ΠΡΟΣΕΧΩΣ, ΑΝΟΙΧΤΗ ΓΙΑ ΤΟ ΚΟΙΝΟ Η ΣΠΗΛΙΑ ΤΟΥ ΠΛΑΤΩΝΑ, ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΗ ΑΤΡΑΞΙΟΝ, ΜΟΝΑΔΙΚΗ ΠΑΓΚΟΣΜΙΩΣ, ΑΓΟΡΑΣΤΕ ΤΩΡΑ ΕΙΣΙΤΗΡΙΟ».

ΖΟΖΕ ΣΑΡΑΜΑΓΚΟΥ, Η σπηλιά

Πρόλογος

Με το ανά χείρας βιβλίο ολοκληρώνεται η προσπάθεια ερμηνευτικής και γλωσσικής προσέγγισης των πλατωνικών χωρίων που παρατίθενται στο σχολικό εγχειρίδιο της Γ΄ τάξης του Ενιαίου Λυκείου. Πρόθεση του συγγραφέα και με το συγκεκριμένο έργο είναι να βοηθήσει, στο μέτρο των δυνατοτήτων του, τον υποψήφιο της θεωρητικής κατεύθυνσης –κατά κύριο λόγο– στην κατανόηση δυσκολονόπτων τμημάτων της πλατωνικής φιλοσοφίας.

Για το σκοπό αυτό, το συγκεκριμένο βοήθημα περιλαμβάνει:

- Απόδοση της εισαγωγής του σχολικού βιβλίου με τη μορφή εκτενούς σχεδιαγράμματος
- Ερωτήσεις κατανόησης στη σχολική εισαγωγή
- Αρχαίο κείμενο και μετάφραση σε αντιστοίχιση
- Λεξιλογικά, ετυμολογικά και γραμματικά σχόλια
- Χρονικές και εγκλιτικές αντικαταστάσεις
- Συντακτική επεξεργασία κάθε ενότητας
- Δομή της ενότητας
- Ερμηνευτική προσέγγιση
- Απαντήσεις στα «Θέματα για συζήτηση» του σχολικού βιβλίου
- Λεξιλογικές ασκήσεις και πρόσθετες ερμηνευτικές ερωτήσεις
- Κριτήρια αξιολόγησης
- Απαντήσεις στις πρόσθετες ερμηνευτικές ερωτήσεις και στα κριτήρια αξιολόγησης του βοηθήματος

Ο συγγραφέας

Εισαγωγή

στην **Πολιτεία**

τιτηδεύοντες αὐτοὺς
μιστ' ἂν αἰσθοίμεθα, εἰ τοιόνδε πο
αν ἑκατέρῳ ποιῆν ὅ,τι ἂν βούλητ
ἐπακολουθήσαιμεν θεώμενοι πο
οφώρῳ οὖν λάβοιμεν ἂν τὸν δίκαιο
πλεονεξίαν, ὃ πᾶσα φύσις διώκε
παράγεται ἐπὶ τὴν τοῦ ἴσου τιμήν.
εἰ μάλιστα, εἰ αὐτοῖς γένοιτο οἶαν
Λυδοῦ προγόνῳ γενέσθαι. Εἶνα
παρὰ τῷ τότε Λυδίας ἄρχοντι, ὃ
σεισμοῦ ῥαγῆναί τι τῆς γῆς καὶ
νεμεν. Ἰδόντα δὲ καὶ θαυμάσαντα
υθολογοῦσιν θαυμαστὰ καὶ ἵππων
καθ' ἃς ἐγκύψαντα ἰδεῖν ἐνόησαν
ἄλλο μὲν οὐδέ
ἐκβῆναι.

Εισαγωγή στην «Πολιτεία»

(Απόδοση της σχολικής Εισαγωγής με τη μορφή σχεδιαγράμματος)

1. Νεανικές φιλοδοξίες και απογοητεύσεις

Το νεανικό ενδιαφέρον του Πλάτωνα για ενασχόληση με την πολιτική

Ο ίδιος ο Πλάτων αποκαλύπτει (7η Επιστολή) ότι στα νιάτα του εκδήλωσε ενδιαφέρον για ενεργό ανάμειξη στην πολιτική ζωή της Αθήνας. Μάλιστα, στην αρχή αντιμετώπισε θετικά το ολιγαρχικό καθεστώς των Τριάκοντα (404-403 π.Χ.), επειδή:

- ♦ ήταν αριστοκράτης λόγω καταγωγής και πολιτικών πεποιθήσεων,
- ♦ πίστευε ότι μια συντηρητική και κάπως αυταρχική διακυβέρνηση θα μπορούσε να επιλύσει τα προβλήματα που είχε συσσωρεύσει στην πόλη η εκφυλισμένη δημοκρατία των δημαγωγών,
- ♦ στην πολιτική αυτή κίνηση συμμετείχαν δύο στενοί συγγενείς του, οι θείοι του Κριτίας και Χαρμίδης, οι οποίοι μάλιστα είχαν ηγετικό ρόλο.

Οι λόγοι που απέτρεψαν τον Πλάτωνα από την εκπλήρωση των πολιτικών του φιλοδοξιών

Ο Πλάτων απέσχε τελικά από την ενεργό πολιτική εξαιτίας:

- ♦ της βιαιότητας του ολιγαρχικού καθεστώτος των Τριάκοντα, οι οποίοι επιχειρήσαν, χωρίς επιτυχία, να εμπλέξουν στα εγκλήματά τους ακόμη και το δάσκαλό του, τον Σωκράτη,
- ♦ της θανατικής καταδίκης του Σωκράτη από την αποκατασταθείσα στη συνέχεια δημοκρατία με τις κατηγορίες της αθεΐας και της διαφθοράς των νέων, πίσω από τις οποίες κρύβονταν τα πραγματικά (πολιτικά) αίτια της δίωξής του (399 π.Χ.),
- ♦ της αρνητικής εμπειρίας που απέκόμισε από την παραμονή του στην αυλή του τυράννου των Συρακουσών Διονυσίου Α΄.

Η άποψη του Πλάτωνα για τα πολιτικά καθεστώτα της εποχής του

Τα παραπάνω περιστατικά οδήγησαν τον Πλάτωνα στο συμπέρασμα ότι:

- ◆ όλα τα υπαρκτά πολιτεύματα είναι διεφθαρμένα και
- ◆ υγιής πολιτική ζωή μπορεί να υπάρξει μόνο εάν οι φιλόσοφοι αναλάβουν την εξουσία ή οι πολιτικοί άνδρες αποκτήσουν φιλοσοφική παιδεία

Ο πυρήνας της πολιτικής σκέψης του Πλάτωνα

Πυρήνας της πολιτικής σκέψης του φιλοσόφου είναι η ιδέα της δικαιοσύνης, η οποία συνίσταται στο να πράττει κάθε μέλος μιας πολιτικής κοινωνίας εκείνο για το οποίο η φύση του και η παιδεία του το έχουν προορίσει.

Ερωτήσεις κατανόησης

1. Στην 7η Επιστολή του ο Πλάτων παραδέχεται ότι, όταν ήταν νέος, επιθυμούσε να αναμειχθεί ενεργά στα πολιτικά πράγματα της πατρίδας του. Ποια περιστατικά τον απέτρεψαν από την εκπλήρωση αυτής της επιθυμίας;
2. Πώς αντιμετώπισε αρχικά ο Πλάτων την πολιτειακή αλλαγή του 404 π.Χ. στην Αθήνα και για ποιους λόγους;
3. Ποια αντίληψη σχημάτισε τελικά ο Πλάτων για τα πολιτεύματα της εποχής του;
4. Κάτω από ποιες συνθήκες πίστευε ο Πλάτων ότι θα μπορούσε να υπάρξει υγιής πολιτική ζωή;
5. Ποια θεμελιώδης ιδέα αποτελεί τον πυρήνα της πολιτικής σκέψης του φιλοσόφου;

2. Η συγγραφή της Πολιτείας

Το περιεχόμενο της Πολιτείας

Ο συγκεκριμένος πλατωνικός διάλογος φέρει τον τίτλο *Πολιτεία* ή *περί δικαίου*. Πρόκειται για το εκτενέστερο μετά τους *Νόμους* έργο του Πλάτωνα, στο οποίο ο φιλόσοφος εκθέτει τις απόψεις του για την ιδανική πολιτεία («καλλίπολιν»), που εξασφαλίζει στα μέλη της τον «ἄριστον βίον», δηλαδή μια πλήρη από κάθε άποψη ζωή. Η διαίρεση της *Πολιτείας* σε δέκα βιβλία είναι μεταγενέστερη και έγινε κατά την ελληνιστική περίοδο.

Ο ιστορικός και ο δραματικός χρόνος της Πολιτείας

- ◆ Οι μελετητές του Πλάτωνα εκτιμούν ότι η συγγραφή της *Πολιτείας* πρέπει να ολοκληρώθηκε γύρω στο 374 π.Χ. (ιστορικός χρόνος του έργου).

- ♦ Ο δραματικός χρόνος της *Πολιτείας*, δηλαδή η χρονική στιγμή κατά την οποία εκτυλίσσεται η υπόθεσή της, εκτιμάται πως είναι το 421 π.Χ., ακριβώς μετά τη σύναψη της Νικίειου ειρήνης.

Ερωτήσεις κατανόησης

1. Ποιο είναι το βασικό θέμα που πραγματεύεται ο Πλάτων στην *Πολιτεία* του;
2. Ποιος είναι ο ιστορικός και ποιος ο δραματικός χρόνος του έργου;

3. Η σκηνοθεσία και τα πρόσωπα του διαλόγου

Το σκηνικό πλαίσιο δράσης της *Πολιτείας*

Η υπόθεση της *Πολιτείας* εκτυλίσσεται στον Πειραιά και συγκεκριμένα στο σπίτι του πλούσιου μέτοικου Κέφαλου, πατέρα του γνωστού δικανικού ρήτορα και λογογράφου Λυσία.

Τα πρόσωπα που συμμετέχουν στο συγκεκριμένο φιλοσοφικό διάλογο

- ♦ Ο Σωκράτης και ο Γλαύκων, ο μεγαλύτερος αδελφός του Πλάτωνα. Οι δύο άνδρες είχαν κατεβεί στον Πειραιά, για να παρευρεθούν στη γιορτή της θρακικής θεότητας Βενδίδας. Μετά την ολοκλήρωση της τελετής, αποδέχθηκαν την πρόσκληση του Πολέμαρχου, μεγαλύτερου γιου του Κέφαλου, να επισκεφθούν το σπίτι του πατέρα του.
- ♦ Ο πλούσιος οικοδεσπότης Κέφαλος και ο μεγαλύτερος γιος του Πολέμαρχος.
- ♦ Ο σοφιστής Θρασύμαχος από τη Χαλκηδόνα και ο μαθητής του Κλειτοφών.
- ♦ Ο Αδείμαντος, αδελφός του Πλάτωνα.

Πάντως, από το Β΄ βιβλίο της *Πολιτείας* και έως το τέλος του έργου οι βασικοί συνομιλητές του Σωκράτη είναι ο Γλαύκων και ο Αδείμαντος.

Το περιεχόμενο της συζήτησης αναδιηγείται την επόμενη μέρα ο Σωκράτης σε κάποιον ανώνυμο φίλο του.

Το κύριο θέμα της *Πολιτείας*

Το βασικό θέμα που πραγματεύεται η πλατωνική *Πολιτεία* αφορά στη διερεύνηση της πραγματικής φύσης της δικαιοσύνης και της αδικίας. Παράλληλα, επιχειρείται να καταδειχθεί ποιος τύπος ανθρώπου, ο δίκαιος ή ο άδικος, εξασφαλίζει την ευδαιμονία και στην επίγεια και στη μεταθανάτια ζωή.

Ο τρόπος με τον οποίο ο Σωκράτης διερευνά το ζήτημα της δικαιοσύνης

Ο Σωκράτης επιλέγει να εξετάσει το συγκεκριμένο ζήτημα αρχικά στο πλαίσιο μιας «πόλεως». Για το σκοπό αυτό κατασκευάζει σε θεωρητικό επίπεδο μια πολιτική κοινωνία, παρακολουθώντας την εξέλιξή της από το αρχικό στάδιο έως την πλήρη ανάπτυξή της. Στη συνέχεια, προσπαθεί να ανιχνεύσει τον τρόπο λειτουργίας της δικαιοσύνης μέσα σε αυτό το συλλογικό οργανισμό.

Πρέπει να διευκρινιστεί ότι με τον αρχαίο ελληνικό όρο «πόλις» δηλώνεται το κράτος, η πολιτικά συγκροτημένη κοινωνία, η οποία εκτεινόταν στα εδαφικά όρια μιας πόλης. Με τον όρο πάλι «πολιτεία» δηλώνεται το πολίτευμα, το σύστημα διακυβέρνησης μιας «πόλεως».

Ερωτήσεις κατανόησης

1. Ποια πρόσωπα συμμετέχουν στην πλατωνική *Πολιτεία*;
2. Ποιο είναι το βασικό θέμα της *Πολιτείας* και με ποιον τρόπο το προσεγγίζει ο Σωκράτης;

4. Η διάρθρωση της Πολιτείας

Εκτός από το βασικό θέμα της δικαιοσύνης, η πλατωνική *Πολιτεία* πραγματεύεται και πλήθος άλλων ζητημάτων, όπως:

- ◆ ηθικής φιλοσοφίας,
- ◆ αισθητικής,
- ◆ λογοτεχνικής κριτικής,
- ◆ παιδαγωγικής,
- ◆ παθολογίας των πολιτειών,
- ◆ ψυχολογίας του πλήθους,
- ◆ μεταφυσικής.

Το σχολικό βιβλίο παραθέτει στη συνέχεια αναλυτικό διάγραμμα του έργου.

Ερώτηση κατανόησης

Ποια άλλα ζητήματα, εκτός της δικαιοσύνης, αποτελούν αντικείμενο συζήτησης στην πλατωνική *Πολιτεία*;